

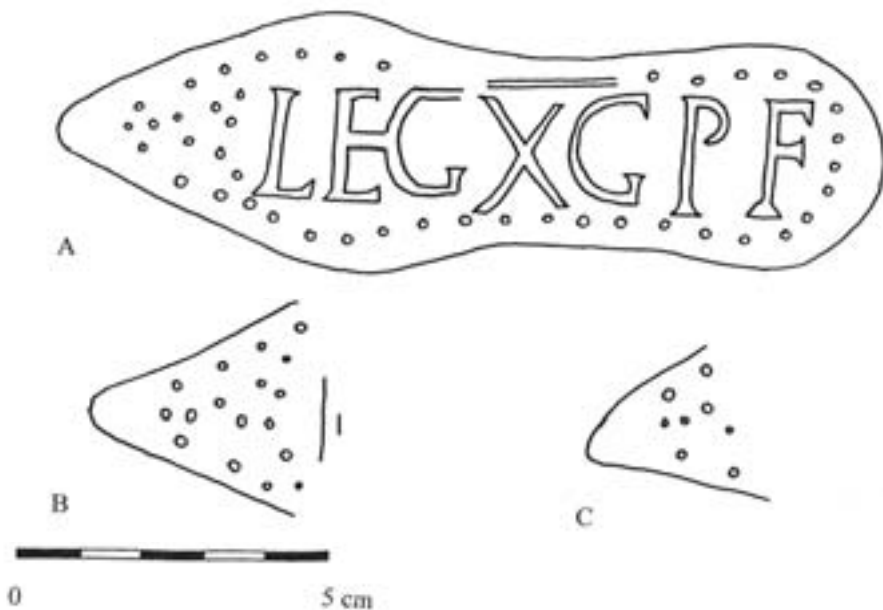
Petr Kubín

Nálezy z doby římské z Mušova-Hradiska ve sbírkách Regionálního muzea v Mikulově

Mušov-Hradisko je doposud jedinou lokalitou na našem území s pozůstatky zděných antických staveb. První zprávy o nálezech římských předmětů, zejména mincí, nacházíme v 17. a 18. století v dílech historiků Pešiny z Čechorodu a F. J. Schwoye. První výzkumy, které vedly k objevení římského zdiva, byly provedeny v roce 1925 J. Matzurou. V letech 1926–1928 zde za finanční podpory T. G. Masaryka prováděl archeologický výzkum Anton Gnirs. Právě on odkryl dvě stavby, které jsou označovány jako „velitelský dům“ a lázně. Ojedinelá sondáž byla na lokalitě uskutečněna v roce 1949 prof. Gabrielem Hejzlarem. Až v roce 1976–1977 a 1979 navázal na předchozí odkryvy doc. Jaroslav Tejral. Od roku 1985 zde probíhá systematický archeologický výzkum (TEJRAL 2000, 143–154).

Ve sbírkách Regionálního muzea v Mikulově se nachází kolekce předmětů římské provenience pocházející z lokality Mušov-Hradisko. Jedná se především o soubor cihel, části zdiva, zlomky římskoprovinciální keramiky, o cvoček z podrážky a minci.

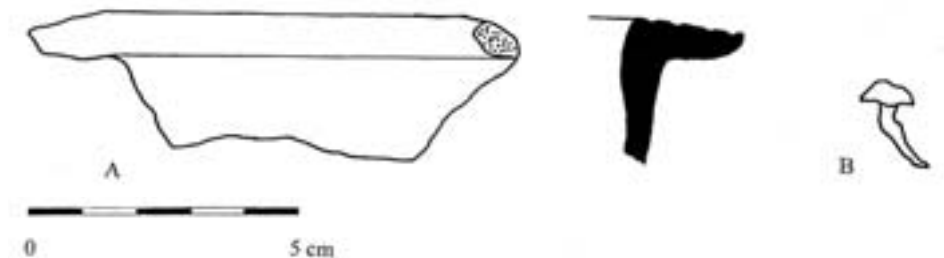
Největší část z dále publikovaných nálezů se do muzea dostala darem K. Jüttnera v roce 1925. Lze tedy předpokládat, že pocházejí z výzkumu, který v tomto roce provedl J. Matzura na návrší Hradiska (JÜTTNER 1925, MATZURA 1925, MATZURA – JÜTTNER 1926). Nejistý je bohužel kontext, z něhož jednotlivé předměty pocházejí. To platí také o předmětech darovaných A. Gnirem v roce 1927, ze kterých se do dnešního dne dochovaly pouze některé. Menší část souboru muzeu věnovala v roce 1927 Ida Veitlová, manželka vrchního učitele v Dolních Věstonicích. Bohužel ne všechny nálezy uvedené v Jüttnerově evidenci se podařilo v muzejním fondu identifikovat. Chybí tak například fragmenty omítky s barevnou malbou, rovněž se nedochovaly některé drobné kovové nálezy. Vzhledem k absenci podrobnějšího popisu a vyobrazení nelze rozhodnout, zda šlo skutečně o předměty římské provenience.

Kresby dochovaných kolků nebo jejich částí. A – viz kat. č. 3 (inv. č. A/M 697), B – viz kat. č. 1 (inv. č. A/M 415), C – viz kat. č. 2 (inv. č. A/M 415). (kresby autor článku)

Kolkovaným cihlám věnoval v minulosti pozornost J. Musil, který také převážnou většinu publikoval (MUSIL 1993). Některé z nich ovšem zůstaly opomenuty. Jedná se o dvě tegulae¹ a jeden later². V případě tegule kat. č. 2 a lateru se bohužel dochovala pouze část kolků, a nelze tak rozhodnout, o kterou z dosud známých variant, jak je vymezil J. Musil, se jedná (MUSIL 1993, 93–94). Kolek na tegule kat. č. 3 se zachoval v úplnosti. Náleží k první variantě, která má tvar planty pedis³ otočené směrem doleva. V nápisu LEG X GPF je písmeno E a G propojeno středním článkem písmene E. Nad G X G se nachází linka. Levá dolní nožka číslovky je protažena a dosahuje až ke cvočku. Ve špičce kolků a okolo nápisu jsou umístěny cvočky. Doposud je z Mušova-Hradiska známo 52 kusů tohoto typu z celkového množství 115 kolků v podobě planty pedis (KOMORÓCZY 2003, 72). Mimo tyto tři fragmenty s kolkem je ve sbírkách uloženo devět zlomků tubulů⁴ a jedné tegule, které toto označení postrádají. Kolkování, tedy označení cihly zkratkou jména výrobce, sloužilo jako záruka kvality výrobku.

Soubor keramiky tvoří tři zlomky. Fragment kat. č. 14 je zlomkem výdutě hrnce z šedé hrubé keramiky (*Grautonige rauhe Keramik*). Vyznačuje se příměsí různě hrubého ostřiva. Na lomu je střepe světle šedý, zatímco na povrchu je tmavší. Mezi nálezy z Mušova-Hradiska není tento typ zastoupen příliš četně. K roku 1991 tvořil 5,7 % veškerých nálezů keramiky (DROBERJAR 1993, 61). Fragment kat. č. 15 je vyroben ze žlutooranžové keramiky s příměsí ostřiva. Na povrchu je patrná matná červená malba. Vzhledem k velikosti fragmentu nelze bohužel určit původní tvar. Keramika tohoto typu (*Gelbtonige rauhe Keramik*) náleží mezi nejčastější keramické nálezy a k roku 1991 tvořila 39,6 % z veškerých nálezů keramiky (DROBERJAR 1993, 66). Zlomek okraje kat. č. 16 ze žlutooranžové keramiky s příměsí ostřiva pochází z misky s horizontálním plochým okrajem, který je zdoben na vnější straně čtyřmi soustřednými rýhami. Výroba těchto misek spadá především do 2. století, na jeho konci však již ustává. Výskyt tohoto tvaru je na Moravě omezen pouze na Mušov-Hradisko, z germánského prostředí nejsou jeho nálezy známy. Zajímavou výjimku představují dva exempláře z bohatě vybaveného hrobu germánského velmože (DROBERJAR 1993, 66).

Fragment keramiky a železný cvoček. A - viz kat. č. 16 (inv. č. A/M 505), B - viz kat. č. 18 (inv. č. A/M 383). (kresby autor článku)

Bronzová mince, nesoucí na aversu portrét císaře Marka Aurelia a na reversu Annonu s rohem hojnosti a klasy, je dupondius ražený v roce 175. Minci získalo muzeum v roce 1974 koupí od Vincenta Radkoviče z Dolních Dunajovic. Mince byla uvedena do odborné literatury J. Sejbalem ml. (SEJBAL 1988, 6, č. I. 8).

Cihly (fragменты)

1. Later s částí kolků v podobě planty pedis s hlavičkami cvočků bot. Tloušťka cihly 5,1 cm. Dar K. Jüttnera, 1925. Inv. č. A/M 415 (z. ev. 304, IV 53).
2. Tegula s částí kolků v podobě planty pedis s hlavičkami cvočků bot. Tloušťka cihly 3,1 cm. Dar I. Veitlové, 1927. Inv. č. A/M 415 (z. ev. 304, IV 132).

Dupondius Marka Aurelia (161–180 n. l.). (foto Pavel Pokorný – Regionální muzeum v Mikulově)

3. Tegula s kolkem LEG X GPF umístěném v kartuši v podobě planty pedis. Nad číslovkou a písmenem G se nachází hasta. Po obvodu nápisu a ve špičce kolku jsou hlavičky cvočků bot. Tloušťka cihly 3,1 cm; délka kolku 13,3 cm; výška nápisu 1,8–2 cm. Dar I. Veitlové, 1927. Inv. č. A/M 697 (z. ev. 682, IV 132).
4. Tegula. Povrchový sběr, 1969. Inv. č. A/M 11.
5. Tubulus. Dar K. Jüttnera, 1925. Inv. č. A/M 415 (z. ev. 304, IV 54).
6. Tubulus. Dar K. Jüttnera, 1925. Inv. č. A/M 415 (z. ev. 304, IV 54).
7. Tubulus. Dar K. Jüttnera, 1925. Inv. č. A/M 415 (z. ev. 304, IV 54).
8. Tubulus. Dar K. Jüttnera, 1925. Inv. č. A/M 415 (z. ev. 304, IV 58).
9. Tubulus. Dar K. Jüttnera, 1925. Inv. č. A/M 415 (z. ev. 304, IV 58).
10. Tubulus. Dar I. Veitlové, 1927. Inv. č. A/M 415 (z. ev. 304, IV 133).
11. Tubulus. Inv. č. A/M 415.
12. Tubulus. Povrchový sběr, 1969. Inv. č. A/M 11.
13. Tubulus. Dar K. Jüttnera, 1925. Inv. č. A/M 528 (IV 54).

Keramika

14. Zlomek výdutě šedé barvy s příměsí jemného ostřiva. Na vnitřní straně výrazné stopy po vytáčení. Dar A. Gnirše. Inv. č. A/M 769 (z. ev. 778, IV 183/c).
15. Zlomek výdutě žlutooranžové barvy s příměsí jemného ostřiva. Na povrchu zbytky červené malby. Povrchový sběr, 1969. Inv. č. A/M 11.
16. Zlomek vodorovného plochého okraje ze žlutooranžové keramiky s příměsí ostřiva. Na povrchu patrné čtyři soustředné rýhy. Inv. č. A/M 505 (IV 183/e).

Kovové nálezy

17. Dupondius Marka Aurelia.⁵ Koupě od V. Radkoviče, Dolní Dunajovice. Inv. č. A/M 944 (př. č. 39/74).
 Marcus Aurelius, *Roma*, AE dupondius, 175, 30. emise
 Av.: M ANTONINVS AVG-GERM SA[RMATICVS], ověččená hlava M. Aurelia s paprskovitou korunou doprava
 Rv.: TR P XXIX-IMP VIII COS III, S-C, stojící Annona hledící doleva drží roh hojnosti a klasy nad *modiem*⁶ umístěným po její levé straně
RIC 3, 304, č. 1156; *BMC RE* 4, 641, č. 1515; *MIR* 18, 126, č. 313-8-16
 11,35 g; 26,1/24,8 mm; 11,5 h; 2/2, bez patiny – necitlivá konzervace
18. Železný cvoček z podrážky. Inv. č. A/M 383.

Části zdiva

19. Kámen ze základové zdi římské stavby. Dar K. Jüttnera, 1925. Inv. č. A/M 810 (z. ev. 828, IV 56).
20. Kámen ze základové zdi římské stavby. Dar K. Jüttnera, 1925. Inv. č. A/M 810 (z. ev. 828, IV 57).
21. Úloemek pojiva ze základové zdi římské stavby. Dar K. Jüttnera, 1925. Inv. č. A/M 550 (z. ev. 480, IV 55).

Literatura:

- Droberjar, E. 1993: Die römische Keramik vom Burgstall bei Mušov, Mähren. *Archaeologia Austriaca* 77, s. 39–87.
- Jüttner, K. 1925: Spuren einer römischen Ansiedlung bei Muschau. In: 52. Jahresbericht des Staats-Realgymnasiums in Nikolsburg, 1924/25. Nikolsburg, s. 3–11.
- Komoróczy, B. 2003: Římské cihly na Hradisku u Mušova. *Zprávy památkové péče* 63, s. 66–77.
- Matzura, J. 1925: Muschau a. d. Thaya – eine Station römischer Truppen. *Deutschmährische Heimat* 7/8, s. 161–166.
- Matzura, J. – Jüttner, K. 1926: Ein römisches Kastell in Südmähren. *Sudeta* 2, s. 80–89.
- Musil, J. 1993: Gestempelte römische Ziegel vom Burgstall bei Mušov, Mähren. *Archaeologia Austriaca* 77, s. 89–103.
- Sejbal, J. jun. 1988: Der römische Stützpunkt bei Mušov in Südmähren und die Münzfunde. *Folia Numismatica* 3, s. 3–11.
- Tejral, J. 2000: Mušov Hradisko. In: *Mušov (1276–2000)*. Pasohlávky.

Poznámky:

- ¹ Střešní tašky obdélníkového tvaru se zvýšeným okrajem na delší straně. Jejich délka přesahovala 50 cm.
- ² Cihly čtvercového tvaru. Bylo vyráběno několik typizovaných velikostí – od formátu 20 × 20 cm až po 60 × 60 cm. Tloušťka se pohybovala nejčastěji v rozmezí 4–7 cm.
- ³ Jde o tvar v podobě podrážky vojenské obuvi.
- ⁴ Duté cihly v podobě hranolu s otvory ve stěnách. Sloužily k vedení teplého vzduchu ve stěnách z podpodlažního vytápění.
- ⁵ Za určení mince děkuji Mgr. Jiřimu Militkému.
- ⁶ Římská objemová míra na obilí. Rovná se přibližně osmi litrům.